

СТОРІНКИ ДОЛІ – СТОРІНКИ КНИГ

Цього року виповнилося 70 літ знаному українському вченому-етнологу, талановитому педагогу Таїсії Олександрівні Гонтар.

Народилася Таїсія Гонтар (дівоче прізвище Скордіна) 24 січня 1940 року в с. Бондарі Конопотського р-ну Сумської обл. Дитиною залишилася без батька, який загинув у Другій світовій війні. Тяжкі повоєнні роки родина прожила в м. Пириятині на Полтавщині. Звідси Таїсія Олександрівна поїхала до Львова, щоб навчатися на українському відділенні філологічного факультету Львівського державного університету ім. Івана Франка. Так вирішила доля, що життя молоді полтавської дівчини назавжди пов'язалося із цим містом, тут вона одружилася, народила доньку, стала вченим, викладачем і вихователем студентської молоді.

Після завершення навчання Т. Гонтар певний час працювала лаборантом на кафедрі української літератури Львівського університету. На ці роки припадає її ознайомлення з народознавчою наукою, яка стала покликанням на все життя. З 1968 року вона — молодший науковий співробітник Музею етнографії та художнього промислу АН УРСР, активна учасниця багатьох експедицій і наукових відряджень, дослідниця різних сфер народної побутової культури. Поступово формується коло конкретних наукових зацікавлень, у центрі яких опиняється маловивчена проблема народної кулінарії. У 1979 році Т. Гонтар успішно захищає кандидатську дисертацію «Народне харчування українців Карпат», як і всі тодішні українські етнографи, у Мінську, оскільки своєї спеціалізованої ради за цією спеціальністю в Україні не було. Цього самого року під тією ж назвою виходить її монографія за матеріалами дисертаційного дослідження. Спираючись на значний корпус архівних джерел, власних польових матеріалів, повертаючи до наукового обігу розрізнені публікації та нотатки вітчизняних і зарубіжних авторів кінця ХІХ ст., дослідниця вичерпно охарактеризувала режим харчування, повсякденні, святкові та обрядові страви карпатських українців, посуд і домашнє начиння,

які використовували горяни. Висновки авторки монографії про те, що харчування гуцулів, лемків та бойків українських Карпат має спільні риси і є локальним різновидом їжі українського народу, не втратили свого значення й досі.

У 1983–1988 роках Т. Гонтар працювала завідувачкою музею етнографії та художнього промислу, який функціонував як відділ тодішнього Львівського відділення Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського АН УРСР. На посаді охоронця фондів народної вишивки та промислових тканин вона активно займалася дослідженням та реставрацією музейних зібрань, багато уваги приділяла організації виставок. Підсумком цієї роботи стали статті в «Записках НТШ» (Л., 1992. — Т. ССХХІІІ), журналах «Советская этнография» (М., 1991. — №1), «Ethnologia Slavica» (Братислава, 1987. — Vol. ХІХ).

Упродовж зазначених років до кола наукових інтересів Т. Гонтар, крім народного харчування, входить дослідження традиційного одягу, транспорту, звичаїв, обрядів та вірувань українців. Кожному із цих явищ традиційно-побутової культури було присвячено ґрунтовні публікації в монографіях «Бойківщина» (1987), «Гуцульщина» (1987), «Полесьє. Матеріальна культура» (1988), «Лемківщина» (1999), у науковій періодиці. Вона брала активну участь у підготовці та опублікувала змістовні розділи у фундаментальних працях Інституту народознавства НАН України, зокрема таких, як «Етногенез та етнічна історія населення українських Карпат» (2006), «Мала енциклопедія українського народознавства» (2007).

З 1990 року кандидат історичних наук Таїсія Гонтар обіймає посаду доцента в Українському державному лісотехнічному інституті (з 2007 року — Національний лісотехнічний університет України), викладає курси світової та вітчизняної культури, культурології, релігієзнавства. На підготовчих курсах факультету довузівської та післядипломної освіти університету, а також у Ставропігійському університеті Львова вона

читала курс «Українське народознавство». Великий досвід викладача-гуманітарія і науковця Т. Гонтар успішно реалізувала при підготовці (спільно з колегами Інституту народознавства) навчального посібника «Українське народознавство» (2004, 2006), а також програми курсу «Українське народознавство» (1994, 1995) для середніх та вищих навчальних закладів.

Знання та досвід музейного фахівця Т. Гонтар впроваджувала при створенні Кабінету-музею народної культури при Національному лісотехнічному університеті, укотре демонструючи високу відповідальність, прагнення

якнайкраще виконати доручене. Адже вона не обмежилася розробкою концепції експозиції музею, а енергійно збирала етнографічні експонати, готувала експлікації.

Сьогодні, як і завжди, Т. Гонтар сповнена енергії, творчих задумів, оточена колегами-народознавцями, студентською молоддю, з якими щедро ділиться глибокими професійними знаннями та життєвим досвідом. Багато сторінок її життя ще не написано.

**Колектив ІМФЕ
ім. М. Т. Рильського НАН України**

ДОСЛІДНИЦЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНЦІВ СЛОВАЧЧИНИ (до ювілею фольклористки Надії Вархол)

Микола Мушинка

Пряшівщина є східним регіоном Словаччини, значною мірою заселеним українською людністю. Донині там збереглося понад 200

населених пунктів, де розмовляють на лемківському та лемківсько-бойківському діалектах української мови, хоча при переписах

населення більшість із них декларує словацьку національність. Тих, що при перепису населення 2001 року записали себе русинами, було 24 201 осіб, українцями — 10 814. Ми вважаємо обидві групи одною національністю — русинами-українцями. Від початку XIX ст. релігійним і культурним центром русинів-українців є місто Пряшів, у якому в 1818 році було засновано Пряшівську греко-католицьку єпархію (із приходів, вищленених з Мукачівської єпархії), пізніше — кілька українських (руських) шкіл, культурно-просвітницьких організацій, видавництва, редакції газет і журналів тощо.

На сьогодні найвизначнішим культурно-освітнім та науково-дослідним закладом, що збирає, вивчає, експонує та зберігає пам'ятки матеріальної і духовної культури цього населення, є Музей української культури в м. Свиднику неподалік від Дуклянського перевалу. Його складовою є експозиція просто неба (50 об'єктів) та Галерея ім. Дезидерія Миллого (вісім приміщень). У цьому комплексі нині працюють двадцять два співробітники, з яких десять, переважно фахових працівників, — по-